

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи**

Бондаренко Дмитро Сергійович

**«ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ»**

спеціальність «Соціальна робота»

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Соціальна робота»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук, доцент,
Албул І.В.

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	7
1.1 Військова соціальна робота як вид соціальної діяльності.....	7
1.2 Функції військової соціальної роботи та принципи її здійснення.....	19
1.3 Технології соціальної роботи з військовослужбовцями та їх сім'ями.....	24
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	31
2.1 Методи вивчення особового складу.....	31
2.1.1. Індивідуальна виховна робота.....	32
2.1.2. Загальні збори особового складу.....	37
2.1.3. Робота з активом підрозділу.....	41
2.1.4. Підведення підсумків бойового вишколу.....	43
2.1.5. Змагання в ході занять з бойової підготовки.....	46
2.2 Способи вивчення динаміки громадської думки в підрозділі, прийоми її формування.....	49
2.3 Аспекти роботи з батьками військовослужбовців.....	54
2.4 Проведення дослідження та інтерпретація результатів.....	56
Висновки до другого розділу.....	64
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	73

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Військова соціальна робота займає провідне місце в системах соціальної, військової та виховної робіт. Саме вона покликана поєднати інформаційно-пропагандистське забезпечення, просвітницьку та культурно-виховну роботу. Військова соціальна робота в своєму арсеналі має виховний вплив соціального середовища як на військово-професійну діяльність військовослужбовців, так на суспільне та сімейне життя всіх категорій населення.

Військова соціальна робота – це система соціально-правових, інформаційних і організаційних заходів, спрямованих на сприяння військовослужбовцям, членам їх сімей та іншим категоріям населення у реалізації встановлених законами України, іншими законодавчими актами, прав і пільг, одержання ними соціальної допомоги та відповідних компенсацій, створенні у військових і трудових колективах соціальних умов і гарантій, які б забезпечили їх нормальну життєдіяльність, сумлінне ставлення до виконання покладених на них функціональних та службових обов'язків.

Організацію і зміст військової соціальної роботи регламентують: законодавчі акти, укази і розпорядження Президента, постанови Уряду, накази та директиви міністра Оборони України «Про зміцнення військової дисципліни в Збройних Силах України» (від 15.04.1997 року), «Про заходи щодо підвищення рівня внутрішньої служби у Збройних Силах України», «Про організацію правової підготовки у Збройних Силах України», «Про удосконалення діяльності органів військового управління щодо попередження пияцтва та впровадження здорового способу життя у Збройних Силах України» (від 29.07.1999 р), «Про організацію та завдання правового виховання в Збройних Силах України» (від 26.01.1994 р), «Про організацію гуманітарної підготовки, суспільно-політичного та правового інформування особового складу Збройних Сил України» (від 13 лютого

2006 року), «Про організацію культурно-виховної, просвітницької роботи та дозвілля військовослужбовців, членів їх сімей, працівників Збройних Сил України» (від 1. 02. 1994 р) та ін.

Тематика військової соціальної роботи привертає увагу дослідників. Так, праці Г. Лактіонової, Л. Матвейчука присвячені вивченню проблем соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей. Дослідження Т. Андреевої, І. Дубровіна, Н. Максимова присвячені специфіці соціально-педагогічної роботи з військовослужбовцями – учасниками військових бойових дій.

Не залишилися поза увагою науковців і вивчення проблем соціалізації військовослужбовців (Є. Мануйлова, О. Панфілова та ін.).

Разом з тим дослідження особливостей військової соціальної роботи з різними категоріями клієнтів не стали об'єктом наукових пошуків.

Аналіз джерел дозволяє стверджувати, що вивчення особливостей військової соціальної роботи є актуальною та різнобічною темою, що зумовлює необхідність її подальшої розробки.

З огляду на це було обрано тему кваліфікаційної роботи: **«Особливості військової соціальної роботи з різними категоріями клієнтів»**.

Метою дослідження є аналіз особливостей військової соціальної роботи з різними категоріями клієнтів на прикладі військової соціальної роботи з військовослужбовцями Національної гвардії.

Відповідно до мети були визначені такі **завдання дослідження**:

1. Визначити типи клієнтів військової соціальної роботи.
2. Встановити основні функції військової соціальної роботи.
3. Визначити технології соціальної роботи з військовослужбовцями.
4. Означити методи вивчення особового складу.
5. Експериментально визначити рівень стійкості військовослужбовців до бойового стресу.

Об'єкт дослідження – військова соціальна робота.

Предмет дослідження – особливості військової соціальної роботи з військовослужбовцями Національної гвардії.

На різних етапах дослідження використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів**:

– *теоретичні*: аналіз психологічних, соціологічних, військових джерел, індукція, дедукція, аналогія для визначення теоретичних основ дослідження;

– *емпіричні*: пряме та непряме спостереження, опитування, аналіз, синтез з метою накопичення фактів та їх перехресної перевірки;

– *методи математичної статистики* з метою опрацювання даних експерименту.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

– визначено типи клієнтів військової соціальної роботи;

– встановлено основні функції військової соціальної роботи;

– визначено технології соціальної роботи з військовослужбовцями;

– означити методи вивчення особового складу;

– експериментально визначено рівень стійкості

військовослужбовців Національної гвардії до бойового стресу.

Практичну значущість дослідження становлять висновки, сформульовані в кваліфікаційній роботі, які можуть бути використані у:

– науково-дослідницькій діяльності – при подальшій розробці теоретичних питань що стосуються соціальної роботи загалом та військової соціальної роботи зокрема;

– навчальному процесі – при викладанні дисциплін «Сучасні технології соціальної роботи», «Методи соціальної роботи», «Соціальна робота з різними групами клієнтів».

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі автомобільної роти військової частини № 3018 Національної гвардії України.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї, положення та результати дослідження висвітлювалися у доповідях на науково-практичних конференціях та семінарах: Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи» (Умань, 11 жовтня 2019 р.), Всеукраїнський науково-методичний семінар «Актуальні проблеми фахівців соціальної сфери» (м. Умань, 24 квітня 2020 р.), Всеукраїнська наукова конференція «Дистанційне навчання у закладі вищої освіти в умовах пандемії: виклики сучасності» (м. Умань, 30 березня 2021 р.), Всеукраїнський науково-методичний семінар «Актуальні проблеми фахівців соціальної сфери» (м. Умань, 22 квітня 2021 р.).

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Публікації: основні положення магістерської роботи викладено в тезах: «Військова соціальна робота: зміст і завдання психологічної підготовки», «Військова соціальна робота: методи вивчення особового складу».

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків, таблиць. Загальний обсяг роботи – 91 сторінка, основного тексту – 66 сторінок, список використаних джерел становить 61 найменування. Робота містить 3 додатки, 8 таблиць.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено науково-теоретичне узагальнення та підхід до вирішення важливого й актуального завдання, що визначає особливості військової соціальної роботи з різними категоріями населення на прикладі військової соціальної роботи з військовослужбовцями.

Досягнута мета, виконані завдання дають підстави для загальних висновків:

1. Визначено типи клієнтів військової соціальної роботи:

- *військовослужбовці (офіцери, прапорщики і мічмани, сержанти і старшини, солдати і матроси);*
- *службовці Збройних Сил (цивільні громадяни, що працюють в установах силових відомств за контрактом і не є військовослужбовцями);*
- *жінки-військовослужбовці та працівниці Збройних Сил;*
- *військові пенсіонери, колишні військовослужбовці;*
- *учасники Великої Вітчизняної війни та інших воєн;*
- *учасники антитерористичної операції (операції об'єднаних сил);*
- *сім'ї нинішніх і колишніх військовослужбовців;*
- *допризовна та призовна молодь.*

2. Встановлено основні функції військової соціальної роботи. До основних функцій військово-соціальної роботи можна віднести:

- *виховну;*
- *правоохоронну;*
- *планово-аналітичну;*
- *організаційно-управлінську.*

3. Визначено технології соціальної роботи з військовослужбовцями:

- *технології соціальної профілактики;*
- *соціальної реабілітації;*
- *соціальної підтримки.* Технології соціальної роботи з військовослужбовцями розрізняються залежно від характеру і глибини їх

соціальних проблем, що в значній мірі визначається приналежністю до призовного або контрактного контингенту, визначеного складу військовослужбовців, тривалістю їх перебування на військовій службі.

1. Означено методи вивчення особового складу. Основними методами є:

- *індивідуальна виховна робота;*
- *загальні збори особового складу;*
- *робота з активом підрозділу;*
- *підведення підсумків бойового вишколу;*
- *змагання в ході занять з бойової підготовки.*

5. Експериментально визначено рівень стійкості військовослужбовців до бойового стресу. За результатами дослідження військовослужбовці 2 автомобільної роти автотранспортного батальйону військової частини № 3018 4 бригади військового призначення Національної гвардії України мають 1-й та 2-й рівні стійкості до бойового стресу. Таким результатам сприяє методична підготовка військовослужбовців, яка відповідає вимогам та методам військової соціальної роботи.

Проведене дослідження не претендує на повне висвітлення зазначеної проблеми. Подальшого вивчення потребують такі питання, як організація і зміст військової соціальної роботи, механізм військової соціальної роботи, завдання військової соціальної роботи та ін.